

קול קוראת

הגלריה העירונית לאמנות, רחובות
בית התרבות על שם משה סמילנסקי

קול קוראת

תערוכה קבוצתית

ינואר-מרץ 2022

אוצרת: יערה רז חקלאי

מנהלת הגלריה: סלין איזבורניצקי

עיצוב הקטלוג: נועה גבאי

עריכה לשונית ותרגום: דורית מגידור

צילום: אמית הרמן

© כל הזכויות שמורות

עמ' 2 - לביאה, ענת רוזנסון בן-חור, 2019, אקריליק על בד, 100X140 ס"מ
Lioness, Anat Rozenson Ben-Hur, 2019, Acrylic on canvas, 140X100 cm

עמ' 6 - תקיפה, האלה אבו קישק, 2018, ספוגים צבועים בטכניקה מעורבת, פרט
Assault, Hala A'kishek, 2018, Mixed media painted sponges, detail

מידות היצירות נתונות בסנטימטרים, גובה/רוחב

בתמיכת משרד התרבות והספורט, מנהל התרבות
המחלקה לאמנות פלסטית, עיריית רחובות
החברה העירונית רחובות, לתרבות, ספורט ונופש

האלה אבו קישק

מורן אסרף

אנדי ארנוביץ

נחמה גולן

לזלי זקס

נורית יעקבס-ינון

ענבל מנדס-פלור

אורית פרייליך

ענת רוזנסון בן-חור

שרה שחדה

קול קוראת

יערה רז חקלאי

המרחב הביתי נתפס כמרחב נשי לכל אורך ההיסטוריה של התרבות המערבית והיהודית. כבר ביוון העתיקה נשים הוגבלו בו, כפי שכתב ההיסטוריון והפילוסוף האתונאי קסנופון בספרו "אויקונומיקוס" ("חוקי הבית", 362 לפנה"ס): "האֵלים הורו מלכתחילה כי טבען של נשים להיות בתוך הבית, וגברים עיסוקם בחוץ".¹ חז"ל פרשו את הפסוק "כָּל כְּבוֹדָהּ בֵּת מְלֶךְ פְּנִימָה" (תהילים, מזמור מ"ה) וטענו ש"גנאי הוא לאשה שתהא יוצאה תמיד"; וגם בחוקי מדינת ישראל מזהה המרחב הביתי עם נשים ומתוך כך "עקרת בית" הוא סטטוס השמור לאישה נשואה שאינה מועסקת, ואין לו הקבלה עבור גברים. עת עבודות הבית השקופות, עליהן לא ניתן תגמול כספי, נמנו לאורך השנים עם תפקידי האישה, לא פלא שגם בימינו, על אף שרוב הנשים בישראל שנמצאות בגיל העבודה מועסקות כשכירות או כעצמאיות, מרבית מטלות הבית נעשות בידי נשים.² כפועל יוצא מכך, אותה חלוקת מרחבים ותפקידים בין נשים וגברים הובילה לחוסר שוויון מגדרי רב-דורי וגם כיום ישנן פחות נשים מגברים שמובילות, מנהלות ומתפרסמות כמעט בכל תחום – פוליטיקה, ספורט, מדע ואמנות. חוסר שוויון מגדרי מורגש ביתר שאת בחברות פטריארכליות, בהן המסורת דורשת מן האישה שלא להשמיע את קולה. יחד עם זאת, התופעה אינה קיימת רק בהן, וסיבות היסטוריות, דתיות, חברתיות וכלכליות קושרות בחבל טבור את האישה לביתה בכל רחבי העולם.

המרחב הביתי היה בעל כורחנו למרחב העיקרי בו שהינו כולנו מאז תחילת המגפה העולמית. נורמות חדשות של לימודים מרחוק ועבודה מהבית הגיעו למרבית המשפחות ושינו סדרי עולם בכל רחבי תבל. לאור הסגרים והבידודים, הפך הבית עבור רבות ורבים ממקלט לסיר לחץ, ומבצר לכלא. הסגר, האבטלה והלחץ הנפשי הובילו לעלייה במקרי אלימות במשפחה, רבים מהם כלפי נשים. גם בבתים ומשפחות בהן המצב לא הוביל לכדי אלימות, חוסר השוויון המגדרי הודגש בתקופה זו. על אף שהמצב בו שני בני הזוג נמצאים בבית לכל אורך היום יכול היה לתרום לשוויון במשק הבית, מחקרים שונים מראים שהדבר לא היה כך, אלא שמירב העומס נפל על נשות המשפחה שנאלצו לזנוח את עבודתן לטובת טיפול בילדים ובמשק הבית.³ חוסר הפרדה בין הבית והעבודה הוביל גם לצמצום שעות הפנאי וכיום, שנתיים לאחר תחילת המגפה העולמית, אצל רבים מורגש מתח בין היות הבית מקום מוגן ובין הרצון להשתחרר ממנו.

התערוכה **קול קוראת** מתייחסת למקומן של נשים במרחב הביתי ולשאיפה לערער את גבולותיו של מרחב זה, לשבור את המוסכמות ולפרוץ החוצה ממנו. התערוכה נעה על הציר שבין פנים הבית ליציאה החוצה ממנו, כמקום פיזי אך גם כמערכת של מוסכמות חברתיות וחוקי דת ומדינה. היצירות בתערוכה מהוות שופר לביטוי עצמי והבעת נוכחות עבור האמניות המציגות בה, בעזרתן הן מטילות זרקור על חוסר השוויון המגדרי הקיים במגזרים שונים בחברה שלנו. באמצעות יצירתן האמניות קוראות תיגר על המצב הקיים,

ענבל מנדס פלור, דפני, 2014, טכניקה מעורבת על עץ, 190x190 ס"מ
Inbal Mendes-Flohr, Dafni, 2014, Mixed media on wood, 190x190 cm

מבקשות לעורר מודעות ולהעלות על סדר היום נושאים שאינם מקבלים מספיק תשומת לב תקשורתית, ונותנות במה לנשים מעוררות השראה שיצאו מהמרחב הביתי ופועלות לשינוי המצב.

*

בציור "דפני" (2014) האמנית ענבל מנדס-פלור נותנת את הבמה לדפני ליף, מנהיגת מחאת הדיור הציבורי שהובילה בשנת 2011 אלפים לצאת מביתם ולהפגין בעבור צדק חברתי. בציור מופיעה סצנה שמקורה בצילום עיתונות המתעד הפגנה בה שוטרים שברו את ידה של ליף. מנדס-פלור ציירה את "דפני" על גבי בסיס מיטת עץ וכך הדגישה את הפער בין המיטה הביתית היציבה והקבועה ובין האוהל בו שכנו דפני וחבריה במהלך חודשי המאבק. הקומפוזיציה בסצנה מרמזת גם על הסיפור המיתולוגי אודות דפני, שבעת מנוסה מאונס הופכת לעץ דפנה ובכך ניצלת מגורל אכזר בו תהיה בעל כורחה במיטת מרעיה; במקום זאת, היא צומחת. ברבים מציוריה של מנדס-פלור מוצגות נשים חזקות שמובילות מאבקים ומשיבות מלחמה, ביניהן ויקי קנפו, חברות ארגון פמן והלוחמות היזידיות. היא מספרת שזוהי עבודה דרך התמודדות, טיפול ומחאה לאחר שהשתחררה ממערכת יחסים אלימה. הקריאה של דפני ליף לצאת מהבית ולהפגין מהדהדת את קריאתה של לזלי זקס לתת קול ודרור לנשים בישראל, גם בעולם הדתי ובמסגרת הצבאית. בעוד הנשים שבציוריה מהוות עבור מנדס-פלור השראה ומודל לחיקוי, זקס מציירת את עצמה, חברותיה ואת מה שראות עיניה, ומתייחסת בציוריה למאבק נשים הקרוב לליבה – מאבק נשות הכותל. זקס, פמיניסטית אקטיביסטית אשר הובילה במשך שנים מאבקים חברתיים לשוויון מגדרי וחופש דת וכיהנה כמנכ"לית שדולת הנשים בישראל וכמנכ"לית המרכז הרפורמי לדת ומדינה, מביאה לידי ביטוי בציוריה הריאליסטיים את חוויותיה כמנכ"לית נשות הכותל. בציור "עצרות" (2020) היא מקבילה בין מעצרה בשל התעטפותה בטלית ברחבת הכותל המערבי ובין מעצרון של הסופרג'יסטיות שפעלו למען זכויות נשים במאה ה-19 וראשית המאה ה-20. זקס נעצרה ארבע פעמים על התעטפות בטלית ברחבת הכותל המערבי. במעצר הרביעי שלה הובאה בפני השופט משה סובל, שנתן פסק דין תקדימי המאשר את החוקיות של תפילת נשות הכותל.⁴ המעצרים בשל התעטפות בטלית הופסקו.

הסופרג'יסטיות, שנלחמו על זכות ההצבעה לנשים באנגליה וארה"ב, נזכרות גם ביצירתם של נורית יעקבס-ינון ויאיר מדינה, "שלטי רחוב, מתוך הסופרג'יסטיות העבריות" (2019). הנותנת במה לנשים שאחראיות לכך שכבר משנת 1926 יש לנשים בישראל זכות לבחור ולהיבחר. למרות הישגן החשוב, נשכחו נשים אלו מדפי ההיסטוריה. נשות ארגון 'התאחדות נשים עבריות לשיווי זכויות בארץ ישראל', שהוקם בשנת 1919, נאבקו על זכותן להשתתף בחיים הציבוריים ולמען זכות בחירה שווה. סיסמתן הייתה: "חוקה אחת ומשפט אחד לאיש ולאישה". מאבקן הגיע בתגובה לעמדתם של רבני הישוב הישן, שהתנגדו למעורבות נשית בפוליטיקה. הביטוי המובהק לעמדה רבנית זו היא פסיקתו של הרב קוק מ-1919, על פיה יש לאסור על

לזלי זקס, עצורות, 2020, שמן על בד, 90x40 ס"מ
Lesley Sachs, Under Arrest, 2020, Oil on canvas, 40x90 cm

לזלי זקס, אלונה ומדריכות הטנקים, 2016, שמן על בד, 50x40 ס"מ
Lesley Sachs, Alona & the Tank Instructors, 2016, Oil on Canvas, 40x50 cm

נשות הישוב לבחור ולהיבחר. מאבק הסופרג'יסטיות העבריות הסתיים בהצלחה בשנת 1926 עם ההחלטה על מתן זכות הבחירה וההיבחרות לנשים. העבודה הוצגה לראשונה בתערוכה "הסופרג'יסטיות העבריות – 100 שנים"⁵ שאצרה יעקבס-ינן יחד עם אמילי ד' בילסקי במרכז מורשת מנחם בגין בירושלים בשנת 2019 כחלק מ'הביאנלה של ירושלים', והמחקר לקראתה התבסס על ספרה של פרופ' מרגלית שילה.⁶ העבודה מבוססת על צילום משנות השלושים בו נראות 11 נשים, ממקימות ופעילות 'התאחדות נשים עבריות לשיווי זכויות בארץ ישראל', המצולמות ככל הנראה בעזרת נשים בבית כנסת: שרה עזריהו (1873-1962), ד"ר רוזה וולט-שטראוס, פניה מטמון-כהן, חסיה פיינסוד-סוקניק, ד"ר חנה ברכיהו, ציפורה קלאוזנר, עדה גלר, עדה טברסקי, רחל גולומב, נחמה פוחצ'בסקי ומאשה סקיבין. יעקבס-ינן ומדינה מציעים אלטרנטיבה להיסטוריה ממנה הועלמו נשים אלה ומבקשים להנכיח אותן במרחב הציבורי. עבודה זו יצאה ממרחב הגלריה ומתחום האמנות עת שלחה יעקבס-ינן את שמותיהן לוועדות לשמות הרחובות של ירושלים, תל אביב וחיפה. השלט העליון במיצב "שדרת מאבק הנשים", המתוארך ל-1917-היום, קורא לתיקון עולם ומבטא את האחרייות שלנו למימוש.⁷ לא רק נשים אלו נעדרות מהמרחב הציבורי בישראל; במרבית הערים והישובים בארץ מונצחים פי 5-15 יותר גברים מאשר נשים בשמות הרחובות.⁸ כך למשל, נכון לשנת 2021, רק כ-53 רחובות בחיפה קרויים על שם נשים ואילו כ-1,400 רחובות קרויים על שם גברים,⁹ בתל אביב ישנן 61 נשים לעומת 878 גברים, ובירושלים 72 לעומת 1,035.¹⁰

מיזמים כמו "רחוב משלה" ו"הוגנות מגדרית בשמות רחובות" מנסים להעלות את המודעות לאפליה זו ולשנות את המצב, מתוך אמונה שהנצחת מעשיהן ושמותיהן של נשים עשויה להעניק השראה לילדות, נערות ונשים ולהפחית את חוסר השוויון המגדרי בחברה.

*

חלק מהאמניות המציגות בתערוכה **קול קוראת** הינן נשים דתיות אשר אינן משלימות עם חוסר השוויון בין נשים וגברים ביהדות, מרימות את ראשן וקוראות לתיקון עוולות באמצעות פעולה אמנותית. כך פועלת יעקבס-ינן, שמציגה בתערוכה גם את הפרויקט "ממזרים: סימון ומחיקה" (2017),¹¹ הכולל מיצב וידאו וספר.¹² בתרבות היהודית, המשפחה היא הבית, וכשזוג בא בברית הנישואין נאמר כי הם בונים בית בישראל. אולם, על פי ההלכה מקומה של האישה בתוך הבית המשותף אינו שווה ערך לזה של הגבר, וחלים עליה חוקים והגבלות קשים יותר במקרים כמו ניאוף וגירושים. מדינת ישראל אימצה חלק מן החוקים האלה וכיום בישראל נשים מופלות על פי החוק, דבר המוביל למצבים נוראיים של מסורבות גט ועגונות. תופעה פחות מוכרת מאלו היא הרישום והמעקב אחר ילדים שנולדו לאישה נשואה מאיש אחר שאינו בעלה. ילדים אלה מוגדרים כממזרים, ולכן הם פסולי חיתון. כך נמנעת מהם אחת מזכויות האזרח הבסיסיות ביותר, אשר מוזכרת כבר במגילת העצמאות. על מנת לנסות ולהימנע מרישום הילד ברשימות השחורות של הממזרים, שאין דרך להימחק מהן, רושמת מדינת ישראל במרשם האוכלוסין ובתעודת הלידה של הילד את שם

נורית יעקבס-ינן ויאיר מדינה, שלטי רחוב, הסופרג'יסטיות העבריות: 100 שנים, 2019, מיצב
Nurit Jacobs Yinon & Yair Medina, Hebrew Suffragists: 100 Years, 2019, Installation

הגבר שהיה נשוי לאם בעת שהתעברה ולא את שם אבו הביולוגי. זהו פתרון בעייתי מאוד, המוביל לעיתים למצבים בהם הילד נותר ללא אב והאישה נאלצת לגדלו לבדה ללא עזרה או תמיכה כלכלית. "ממזרים: סימון ומחיקה" הינו מסע אמנותי-אקטיביסטי אל סיפוריהם של ילדים, נשים וגברים שבשם אלוהים נענשים בידי אדם, המדגיש את הבעייתיות שבקשר ההדוק בין דת ומדינה בישראל.

אורית פרייליך, אמנית רב-תחומית, מעצבת אופנה ומרצה בכירה בשנקה, המגיעה מבית חרדי, גם כן אינה נותנת לקולה לדום. על ידי שירת "אל מלא רחמים", הנשמע בקולה בחלל התערוכה, וציור על גבי כריכות ספרי קודש מספריית ביתה, מטשטשת פרייליך בין הגברי לנשי ובין גבולות המותר והאסור הנוקשים של ההלכה. את הסדרה "ספירות קורונה" החלה פרייליך במהלך הסגר הראשון. כשמספר החולים הלך וגבה, הפחד מפני הלא-נודע התעצם וכולנו נערכנו להישאר בבית ולהישמר מהקרובים לנו ביותר. בזמן שהיינו ספונים בביתנו ולא ראינו את האביב שבחוץ, החלו לפרוח צמחי הסחלבים הרבים בביתה, אותם היא מכנה "אורכי-דיעות" על שום הדעות השונות של כל אלה שהעניקו לה אותם. פרייליך מתארת את תהליך היצירה:

"עוד ועוד ניצנים נפתחו, הזדקפו בעוד שאשכולותיהם השתלשלו להם בצבעוניות חריפה. ברקע שלהם עומד ארון ספרי-הקודש. השהייה בבית, לצד העברת השיעורים בזום מול אסופת ריבועים שחורים אחידה ומדכאת, היוותה ניגוד אכזרי לחיות המתפרצת של הפרחים הצבעוניים. הצפה של מידע מונוטוני על חולי לא מוכר רק ביקשה מזור ופיענוח, תפילה שתבהיר את כל מה שלא ברור לנו. מחשבה על הנסתר והסמוי. בפנייה אל כתבי סוד, כשבדי גירים וטושים צבעוניים, יצרתי 'דין ודברים' ביני ובין אלוהי. בתחילה עשיתי זאת בתוך דפי ספר סקיצות, ואז, משתם בו המקום והספרים קראו לי: 'אנחנו רוצים אותך', נטלתי בכל פעם ספר אחר.... מרבית הספרים ניתנו במתנה לרוני בעלי לבר המצווה שלו. לכל ספר יש את הסיפור שלו: היכן הודפס בעולם, מי נתן אותו, וכמובן תוכנם ומהותם הם. כעת, משהפכו ל'מצע', הם כבר לא חזרו לארון ספרי-הקודש. לאט לאט, לעיתים אף לאורך 12 שעות רצופות, ישבתי ורשמתי על כל כריכה עד שזו התמלאה במבע-פניהם השטניים-מלאכיים של ה'אורכי-דיעות' עד תום. לאחר מכן סיימתי אותה בחתימה מתוארכת ומכומתת, ואז ציינתי את מספר הנדבקים, החולים והמתים."¹³

במיצב "ספירת קורונה/אורכי-דיעות" הציבה פרייליך תשעה מספרי הקודש על מעמדי תווים כשכריכתם המצוירת פונה כלפי חוץ. בכתב ידה מופיעים עליהן מספר המתים והחולים היומי לצד תאריך לועזי. הסאונד המלווה של המיצב כולל פעימות לב אנושי, פעימות לבו של עובר בבטן אימו, כפי שהם נשמעים ממכשיר אולטראסאונד, ואת קולה של האמנית בתפילת אשכבה. כך היא מבטאת את הרצון להיות יחד, לחזק זה את זו ולהתפלל כקהילה נוכח ההגבלות והפחדים של התקופה, שלא אפשרו קרבה – גזרה שנוכחנו לדעת עד כמה קשה לעמוד בה. לצד עבודתה של פרייליך תלוי המיצב "סמויה מן העין" של נחמה

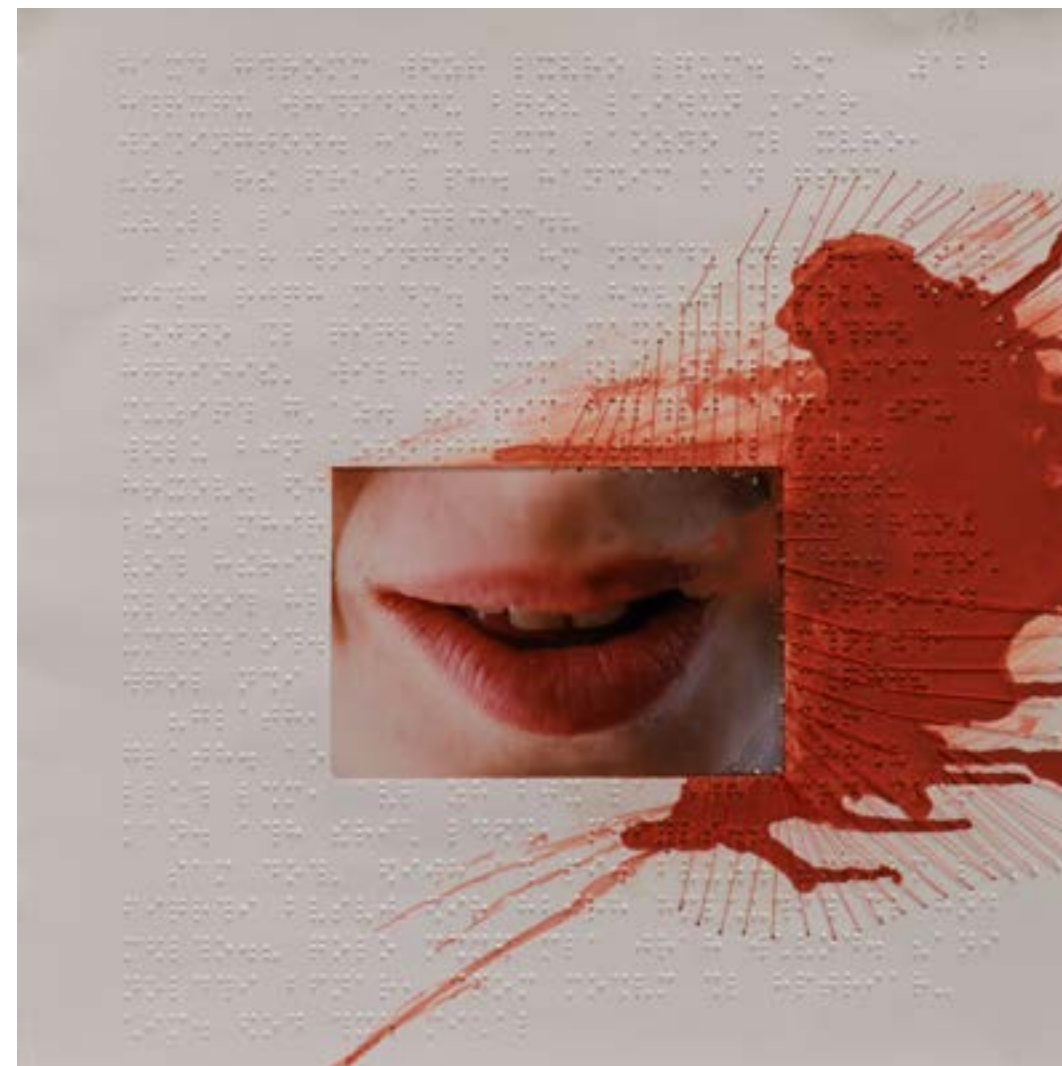
אורית פרייליך, ספירת קורונה/אורכי-דיעות, 2020 – 2022, מיצב, פרט, עריכת סאונד: מאי הרשקוביץ רשף
Orit Freilich, Corona Count/Orch-ideas, 2020-2022, Installation, detail, Sound editing: May Hershkovitz Reshef

גולן, המורכב מחמש עבודות מתוך סדרה בעלת אותו שם עליה היא עובדת באופן מתמשך מאז 2018, עת הגיעו לידיה מסמכים מודפסים בכתב ברייל. גולן השתמשה בנייר הברייל והוסיפה עליו בטכניקה מעורבת פרגמנטים של אברי פנים של נשים. השימוש בכתב הברייל מדגיש את הקשר שבין ראייה, נגיעה והכרה. כך היא מסבה את תשומת הלב אל אותן נשים שאין איש שרואה אותן ואת הסבל והקושי שהן חוות.

יותר ממחצית מהעבודות המוצגות בתערוכה נעשו בשנתיים האחרונות, מאז תחילת המגפה, כתגובה ישירה לאירועי התקופה ולרחשי הלב של האמניות. בתקופת הסגר, יצרו אמניות רבות עבודות שמוצגות לראשונה רק שנה-שנתיים מאוחר יותר, לאחר שעולם האמנות חזר לפעום עם ההקלה בהגבלות ופתיחתם מחדש של חללי תצוגה. נחמה גולן יצרה במהלך הסגר מזוזות מפוסלות המוצגות במפתן החלל הפנימי של התערוכה – אחת מכל צד. מזוזות נזכרות לראשונה במקרא בספר שמות, בהקשר למכה העשירית שאלוהים מכה את המצרים, מכת הבכורות (ספר שמות, י"ב, ז). על מנת להפריד בין בתי היהודים לבתי המצרים, נדרשו היהודים לצבוע את המשקוף ואת שתי המזוזות המתקינות את פתח הבית בדם חיה. משמעות המילה בסיפור יציאת מצרים היא משקוף הדלת כולו, בשונה מפריט היודאיקה של ימינו, המותקן מימין לפתח הדלת ומהווה זכר ואות לשמירת הבית. את המזוזות המפוסלות בנתה גולן במהלך פסח תש"פ, תקופה שבה היה סגר בכל הארץ והבית היה מקום של בטחון ושמירה מפני מכת המגפה שלא פסחה על ישראל. על שתי המזוזות של גולן מוטבעות אותיות, באחת מהן מופיעות המילים "נשמה, נפש, רוח" חסומות בתוך מבחנת ענק הצמודה לחלקה האחורי, ויציקת ידה המסמלת את האות ש', כמו זו המסמלת על המזוזה הביתית את השם "שדי" – שומר דלתות ישראל – ניצבת על כל אחת מהן. האם הבית רק שומר עלינו, או שלעיתים הוא חוסם ומצר עלינו?

*

המרחב הפנימי של התערוכה מציג עבודות אינטימיות, חלקן עד כאב, המרמזות על מרחבים ביתיים המשויכים באופן מסורתי לנשים – המטבח בצויר של ענת רוזנסון בן-חור וחדר השינה בעבודותיה של אנדי ארנוביץ – בהם דאגות וסודות מנסים לפרוס כנף אך לא מצליחים להתנתק מהבלטות. ארנוביץ מתייחסת לדאגות נשיות בעבודה WEARING OUR WORRIES (2011), שיכולה להיקרא גם "שמלת האמא היהודייה". ממבט ראשון נראית השמלה ככותונת לילה מנוקדת רגילה, אולם מבט בוחן יגלה שרקומות עליה מאות "שלפוחיות" ורדרדות של דאגות: חלקן דאגות יום-יומיות הקשורות לחיי הבית והמשפחה כמו כינים או מיסים, ואחרות מוגזמות וכמעט דמיוניות כמו דובים והתקפות אטומיות; חלקן מבטאות חששות נשיות במהותן כמו עקרות או כניסה להריון, בעוד אחרות קשורות לעניינים ברומו של עולם כמו שיעור הריבית והגירה. השמלה הזו היא מטאפורה לאופן בו נשים נושאות איתן את דאגותיהן לכל מקום אשר ילכו מבלי יכולת להרפות, והיא גם מצביעה על כובד המשקל הרובץ על כתפיהן של נשים במסווה של אסתטיקה.

נחמה גולן, סחוויה חן העין, 2018 – 2022, טכניקה מעורבת, 40x40 ס"מ
Nechama Golan, Hidden from View, 2018-2022, Mixed media, 40x40 cm

השמלה היא מוטיב חוזר בעבודותיה של ארנוביץ, אשר עוסקת רבות בנושאים מגדריים ומשתמשת ברבות מיצירותיה בחוטים רקומים, תפורים או פרומים. במיצג "סודות" (2018) היא מרפררת לשולחן הטואלט הנשי, אותה שידת איפור הממוקמת בחדרי שינה, עליה נשים מניחות קוסמטיקה וקופסאות תכשיטים; אלא שעל שולחן הטואלט של ארנוביץ נשמרים בעשרות בקבוקים וצנצנות בגדלים שונים, מתויגים בכתב יד בלתי קריא ועטופים ללא רמז על תוכנם - סודות. הצבעוניות הרכה של שתי העבודות והירידה לפרטים קטנטנים בעבודת יד תואמים לסטראוטיפים נשיים ולתכונות המצופות מהן.

המיצב הרצפתי "בלטות" (2022) של נחמה גולן כולל גריד צילומים שיחדיו נראים כרצפת חדר ביתי. הבלטות מקושטות בצילומי כפות רגלי אשה יחפות המחוברות זו לזו בעיבוד מחשב ומזכירות כנפיים בעלות מראה מטריד. על אף שבלטות מסמנות מדרך רגל בטוח להלין עצמך עליו, משטח המגן מפני החוץ, כפות הרגליים על גבי הבלטות יוצרות מעין אורנמט, אריחים מצויירים-מצולמים המצביעים על רצון לפרוס כנף ולעזוב את הבית כשלמעשה האישה מחוברת אליו באופן קבע. מעל אריחי הרצפה מתנוססים אריחי המטבח שבציור "לביאה" (2020) של ענת רוזנסון בן-חור, עליו עבדה לקראת התערוכה "פוסט שאגה - לציון 100 שנים לאירועי תל חי". רוזנסון בן-חור החליטה לבדוק מה יקרה אם תחליף את הדימוי המוכר של האריה השואג בדימוי נשי - כיצד זה יתפרש? כוונתה הייתה לייצר מקום של כוח ועוצמה, אולם היא הרגישה שבניגוד לאריה השואג המשדר ניצחון עוצמה וביטחון, השאגה של האישה-לביאה מכילה בחובה מנעד של מורכבויות, התמודדויות, דאגות ותסכולים. כשסיימה לעבוד על הציור, חשה שהאישה השואגת מייצרת תחושה הפוכה לגמרי - היא משדרת מצוקה והיסטריה, איבוד שליטה ונואשות, מה שהעלה בה שאלות בדבר הפער בתפיסת ייצוגי כוח נשיים לעומת גבריים.

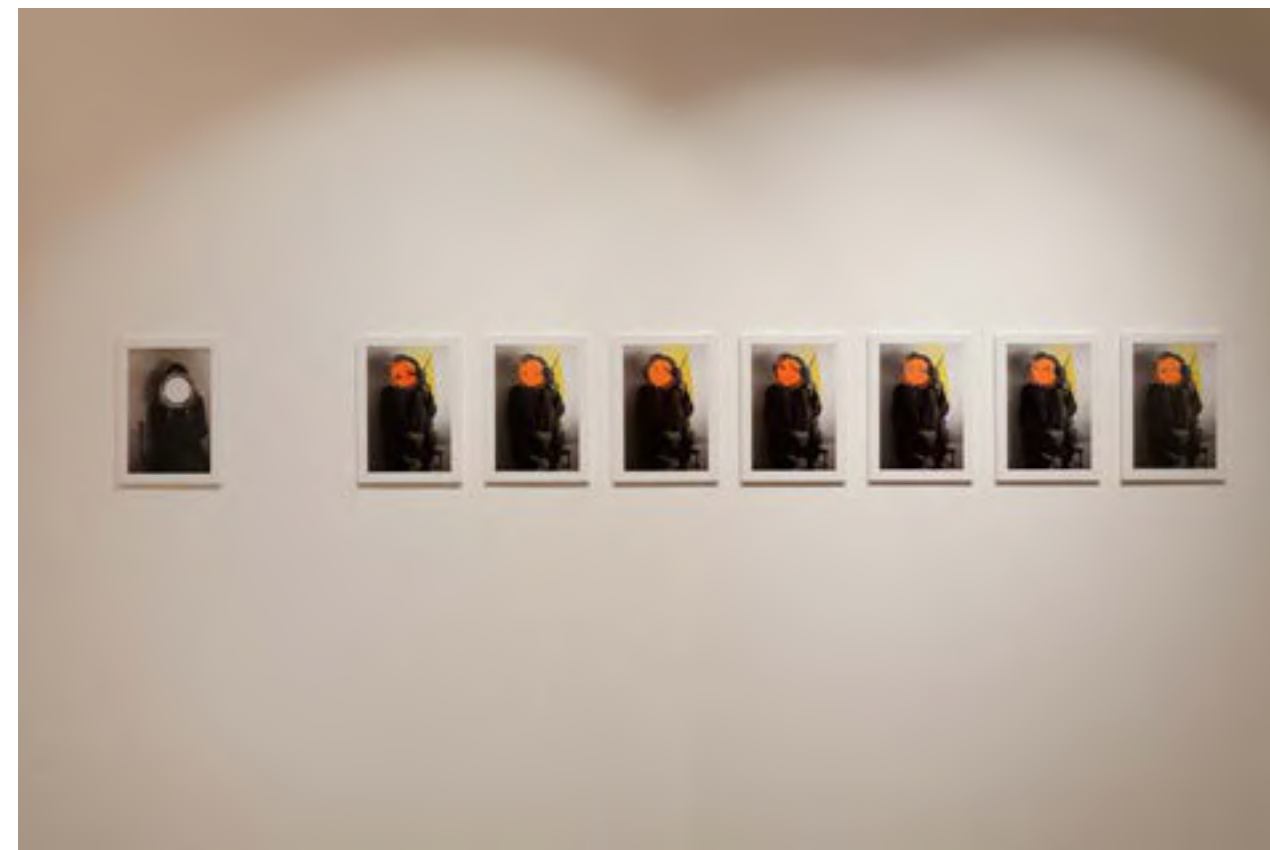
תימת התערוכה הולכת ומקצינה כשנחשפים לעבודותיהן של מורן אסרף, האלה אבו קישק ושרה שחדה, שמתייחסות באומץ לפגיעה מינית ורצח נשים בתוך המשפחה. עבודת הוידאו-ארט "צבע אדום" (2020) של מורן אסרף, שהוצג כפרפורמנס בערב פתיחת התערוכה, מגולל את סיפורן של נשים רבות שהמרחב הביתי הפך עבורן, בצל מגפת הקורונה, למרחב טעון ומאיים. לבושה בחלוק הבית של אימה העוטף את בטנה ההריונית, חותכת ומגררת האמנית מורן אסרף סלקים שאט אט מכתמים את הבד הלבן הפרוס על רצפת החלל. המיצג מתחיל בפעולת בית נשית ויומיומית - חיתוך סלק במטבח - אשר במהרה הופכת למפגן של אלימות וזעם. הסלק שנזרק וניתז לכל עבר מטפטף וזורם על גופה של האמנית, ומנכיח את הנשים שעמלות ללא הרף, מבשלות, קוצצות ונקצצות, כפעולה סזיפית שלא נגמרת בשתיקה. כמי שראתה וחוותה בילדותה אלימות בתוך המשפחה, יצירתה של אסרף מהווה חלק מהמאבק שלה באלימות כלפי נשים.

מורן אסרף, צבע אדום, 2022, מיצג
Moran Asraf, Color Red, 2022, Performance

אלימות נגד נשים בתוך המשפחה, בדגש על אלימות מינית, הוא הנושא בו עוסקת האלה אבו-קישק, המציגה בתערוכה שתי עבודות – "תקיפה" (2018) ו-"179" (2020) – המוצגות זו לצד זו ומשתלבות לכדי מיצב אחד. "תקיפה" הינו מיצב המורכב ממזרונים ספוג בגודל מטר על שני מטר כל אחד, צבועים בטכניקה מעורבת של פיגמנט אדום וחומרי בניין, והיה פרויקט הגמר של אבו-קישק בשנקה. העבודה נעשתה בעקבות תחקיר של שנתיים בו שוחחה עם עשרות נשים, יהודיות וערביות, שעברו תקיפה מינית ואנס בתוך המשפחה. עם השנים גוון הפיגמנט מאדים עוד ועוד, וממשיך להתפזר סביב המזרונים כשובל זיכרון הזועק לא להישכח. אבו-קישק מספרת שאחרי כל כמה ראיונות קשים, הייתה הולכת ומטיחה את זעמה ותסכולה על המזרונים כמעין "ציור פעולה" שעזר לה להתמודד עם המועקה הנפשית. שנתיים לאחר מכן, המשיכה לעסוק בטקסטים מתוך ראיונות אלו. היא אספה מהם ציטוטים בשפת המקור של המראיינות, גם בערבית וגם בעברית, ושזרה אותם יחדיו לכדי עבודת קיר לה קראה "179". באמצעות שטף המילים, המצטבר לכדי זרם אלים, מבעית וקשה לעיכול, בשילוב עם ממדי הענק של העבודה המגבירים את האימה, היא מבקשת לזעזע ולטלטל את הצופה וכך אולי להוביל לשינוי.

בשנת 2020 נרצחו 26 נשים ובשנת 2021 נרצחו 23 נשים (נכון ל-8.11.2021). על פי השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל, בשנת 2020 נפתחו 20,326 תיקים בגין אלימות בין בני זוג – עליה של יותר מ-300 אחוזים במקרים מסוג זה. ב-87% מתיקים אלו, האישה היא הקורבן.¹⁴ בסדרה "קול השתיקה" (2021) מופיע דיוקן עצמי של האמנית שרה שחדה ישובה על כסא, כשאת פרצופה מסתירה צלחת. בכל אחד מצילומי הסדרה הטמיעה שחדה על הצלחת את עיניה של אחת הנשים שנרצחו בישראל בשנת 2021. אלו נשים מכל הארץ, יהודיות וערביות. זהו סיפור על אלימות ופחד, המהווה גם ביקורת על שרותי הרווחה, המוסדות והעמותות לרווחת האשה. שחדה, ילידת הכפר ערערה, מספרת שבחברה הבדואית נשים הסובלות מאלימות במשפחה מפחדות לפנות למוסדות. לדבריה, מקלטי נשים הוא פתרון בעייתי מאחר שמי שנכנסת למקלט לא יכולה לחזור ממנו הביתה ונאלצת לצאת ממנו לרחוב חסרת כל. עיני הנשים הנרצחות מביטות בנו במבט נוקב, ללא פה וללא יכולת להשמיע קול ולצעוק. בעבודה נוספת של שחדה, שהוצגה לראשונה בפסטיבל הצילום הבינלאומי של PHOTOTO IS:RAEL שנדד לרהט באוגוסט 2021, שוב נראית דמותה של האמנית. קשת של אוזניות מכסה את עיניה בעוד קצה הכבל של האוזניות נמצא בתוך פיה. היא לא רואה ולא מקשיבה למה שאומרים לה הסובבים אותה, ובוחרת להקשיב אך ורק לעצמה. זהו המסר אותו מבקשת שחדה להעביר לצופים ובעיקר לצופות ביצירות שלה – מסר של כוח נשי ואמונה עצמית, אותו היא לא רק דורשת אלא גם מקיימת.

**

שרה שחדה, קול השתיקה, 2021, צילום חמופל, סדרה של 8 צילומים, 25x35 ס"מ
Sarah Shehda, Sound of Silence, 2021, Series of 8 modified photographs, 35x25 cm each

יצירות האמנות בתערוכה **קול קוראת** זועקות את זעקתן של הנשים שנפגעו במקום שהיה אמור לשמש עבורן מקלט, וקוראות יחד עם אותן הנשים – לא עוד ניכנע לתכתיבי החברה, הדת והחוק הדורשים מאיתנו להישאר שקטות ומסוגרות בביתנו. האמניות המציגות משמיעות קול אמיץ במטרה לשנות מסורות בנות אלפי שנים ונורמות חברתיות החקוקות בסלע. באמצעות האמנות, הן מבטאות את רחשי ליבן, מסבות את תשומת הלב של המתבונן וקוראות לפעולה שתוביל לירידה באלימות כלפי נשים ולצמצום אי השוויון המגדרי הקיים בישראל.

-

1. Xenophon, Oeconomicus, The Project Gutenberg EBook of The Economist Translation by H. G. Dakyns
<http://www.gutenberg.org/files/1173/1173-h/1173-h.htm>
2. מתוך: לקט נתונים לרגל יום האשה הבינלאומי 2021, אתר הלמ"ס, 07/03/2021 : <https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/pages/2021/%D7%9C%D7%A7%D7%98-%D7%A0%D7%AA%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%A8%D7%92%D7%9C-%D7%99%D7%95%D7%9D-%D7%94%D7%90%D7%99%D7%A9%D7%94-%D7%94%D7%91%D7%99%D7%9F-%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%99-2021.aspx>
3. מעין מנלה, גם בעבודה מהבית – הנטל שוב נופל על הנשים, כלכליסט, 03.10.2020
<https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3852113,00.html>
4. מתוך "קביעת בית המשפט מה- 11.4.11: "... קבע בית משפט השלום כי המשיבות לא הפרו את הסדר הציבורי, ומשכך לא מתקיימת עילה למעצרון ולהתניית שחרורן בערובה.", <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fforumpics.a7.org%2F%3Ffile%3D20130425132002.pdf&clen=384091&chunk=true>
5. ייעוץ אקדמי: פרופ' מרגלית שילה וד"ר נעמה טייטלבוים-קריא
6. מרגלית שילה, המאבק על הקול: נשות היישוב וזכות הבחירה 1917 – 1926, ירושלים: יד בן צבי, 2013.
7. מרגלית שילה, נעמה טייטלבוים-קריא ונורית יעקבס-ינון, הסופרג'יסטיות העבריות, דעות, גליון 92, דצמבר 2019
8. אתר "הוגנות מגדרית בשמות רחובות": <https://www.fairstreets.net/>
9. חגית הורנשטיין, החלוץ פינת החלוצה, כלבו חיפה והקריות, 22.1.2022, <https://www.colbonews.co.il/magazine/117362>
10. אתר "רחוב משלה": <https://herstreet.wordpress.com/about/>
11. הפרויקט הוצג לראשונה בתערוכה בביאנלה של ירושלים, 2017, באצרות נורית יעקבס-ינון ואמילי ד' בילסקי,
12. ממזרים: סימון ומחיקה, ערוכות: נורית יעקבס-ינון ואמילי ד' בילסקי, ירושלים: סרטי אלומה, 2017.
13. מתוך עמוד הפייסבוק של האמנית.
14. ריכוז נתונים על אלימות במשפחה בדגש על אלימות כלפי נשים, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 21.11.2021: https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/309de8d4-68ef-eb11-8114-00155d0aee38/2_309de8d4-68ef-eb11-8114-00155d0aee38_11_18271.pdf

שרה שדה, קול השתיקה, 2021. צילום חטופל, 25x35 ס"מ
Sarah Sheida, Sound of Silence, 2021. 35x25 cm each

صغيرة. الخامسة. عملية تحرش. גיל 7 ועד 14. מיינית. דוד שלי. صدمة حياتي , בת חמש. اجري. שש, קריבי. אח. אימא. איבר למי. נאדאני ע גרפתו . תהמיש. يحاول. يقرب.
 בחלום. תריסים ירוקים אשי מש מנטקי מתכת, ננס. רודף אחריי דפשתו. رجعت. حطمتي نفسي. هديك اللحظة حسبت. היד שנכנסת אליי לתחתונים. غرلي مسار طفولتي انس אותي.
 توأصلي مع جسمي. תמימה, שיחקנו. عم يصير . הרגשתי. קשה. הבנתי. موسوسة. מאז. מאות פעמים. אנה לחאי . סכנת חאי. אנכשף. מתחננת. اسجل. הכאבים שלי. מראה. تعرضت
 ריקה מבפנים. انطوائية. حاملتي. اسكر. خصره. עוצמת עיניים. מערבולת. ילדה קטנה. מש قادرة تحرك. וינ كانوا اهلي. طعمة القرف. החדיר. خجل. تشكيك بالنفس.
 תמימות. براءة. תמימות. براءة. תמימות. براءة. תמימות. براءة. תמימות. ابن عمي. החדיר. ايدو الوسخة. يقرب. אני בורחת.
 جسمي. ذكريات. أسامح؟؟ עניין קבוע. חצאית לאירוע. هستيريا. נפתח אצלי. כטרף לא כבת אדם. אבא שלי. بتصارع. انسانة. מות. מوقف. فقدت עזוריטי. חששתי. נחשקת. נקייה.
 לכלוך. يقرب مني شم למטה. נסחבתי. مفרزة. רטובה. אלימה. يتحرشو. جنس. انفذ. صرت ارجف. عندهم. שפשוף. يفحص. נורקתי. מפלצת. فعلا. תפסיק. מגיעה. تعنيف. المرة
 الثالثه. بهسه عفوية. شدني. سريع. جمدت بأرضي. يتحسس. يتحسس جسمي. צילק. לא מתייאש. ללא קרום. מקלט. מדממת. להתאבד. אהרב. شلل. خاف. عيب. מביטה מן
 خالي. حركات. فضيبه. بنت عمي. הנשימה כבדה. מחנק. גועל. מרירות בפה. יפעדנא עליה. מפוצלת. السمعة. שסועה. רקובה جسمי صار يبين. הרסנית. רוחי נסית. מופע אימים.
 ضربه. اشياء مغبشة. زلة ببيت. استغلال. خفتي. ضدي. לחיות. غلط. כרעת بدני. מטונפת. כובד משקלך. ايدوع صدري. תשני טוב. صغيرة. الخامسة. عملية تحرش. גיל
 7 ועד 14. מיינית. דוד שלי. صدمة حياتي , اجري. עוצמת עיניים. ילדה קטנה. מש قادرة تحرك. וינ كانوا اهلي.

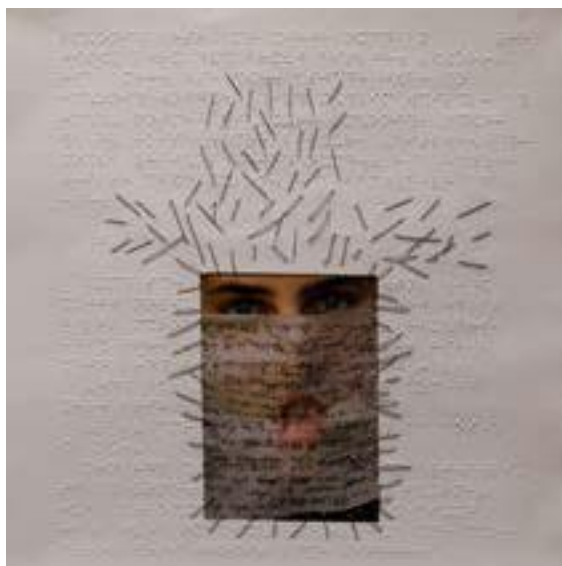
אנדי ארנוולץ, ללבוש את דאגומיט. 2011. חושי בהדפסה דיגיטלית וקום דינר. 68x106 ס"מ
Andi Arnovitz, Wearing Our Worries, 2011. Digitally printed silk, hand quilted with threads, 106x68 cm

האלה אבו קישק, תקיפה, 2018, ספוגים צבועים במכניקה מעורבת, 200x100 ס"מ לפריט
Hala A'kishek, Assault, 2018, Mixed media painted sponges, 200x100 cm each

אנדי ארנוביץ, סודות, 2018, מיצב, בקבוקים, ניירות יפניים, צבעי מים ועט | צילום פרט: אלעד שריג, Elad Sarig
Andi Arnovitz, Secrets, 2018, Installation, Found bottles, Japanese papers, Watercolor, Ballpoint pens

נחמה גולן, סמויה חן העין, 2018 – 2022, מיצב, טכניקה מעורבת, 40x40 ס"מ כל עבודה
Nechama Golan, Hidden from View, 2018-2022, Mixed media installation, 40x40 cm each

The artworks in **Her Voice Calls** sound out the cry of women who were hurt within the space that was meant to be a safe haven. Together with these women, they refuse to conform to the dictates of society, religion or law that seek to keep us quiet and ensconced in our home. The exhibiting artists sound a brave voice in their efforts to change ancient traditions and immutable social norms. Through art, they express the feelings, capture the audience's attention and call for action that will reduce violence against women and the existing gender inequality in Israel.

–

1. Xenophon, Oeconomicus, The Project Gutenberg EBook of The Economist, Translation by H. G. Dakyns: <http://www.gutenberg.org/files/1173/1173-h/1173-h.htm>
2. Selection of Data in Honor of the 2021 International Women's Day, The Bureau of Statistics website, March 7, 2020: <https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/pages/2021/%D7%9C%D7%A7%D7%98-%D7%A0%D7%AA%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%A8%D7%92%D7%9C-%D7%99%D7%95%D7%9D-%D7%94%D7%90%D7%99%D7%A9%D7%94-%D7%94%D7%91%D7%99%D7%9F-%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%99-2021.aspx> [Hebrew]
3. Maayan Manela, Even Working from Home – Burden Falls on Women Again, Calcalist, October 3, 2020: <https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3852113,00.html> [Hebrew]
4. From the court ruling on April 11, 2013: "The magistrate court rules that the defendants did not violate the public order, and therefore there is no grounds for their arrest or release on condition."
<chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fforumpics.a7.org%2F%3Ffile%3D20130425132002.pdf&clen=384091&chunk=true> [Hebrew]
5. Academic Consulting: Prof. Margalit Shilo and Dr. Na'ama Teitelbaum-Kari
6. Margalit Shilo, Zionist Women's Struggle for Suggrage in Mandatory Palestine, 1917- 1926. Jerusalem: Yad Yitzhak Ben-Zvi Publications, 2013 [Hebrew]
7. Margalit Shilo, Na'ama Teitelbaum-Kari and Nurit Jacobs-Yinon, "Hebrew Suffragists", De'ot 92, December 2019 [Hebrew]
8. "Gender Fairness in Street Names" website: <https://www.fairstreets.net>
9. Hagit Hornstein, On the Corner of the Female Pioneer, Haifa Colbo News, January 22, 2022, <https://www.colbonews.co.il/magazine/117362/> [Hebrew]
10. "Her Street" website: <https://herstreet.wordpress.com/about/> [Hebrew]
11. Mamzerim: Labeled and Erased, Edited by Emily D. Bilski and Nurit Jacobs-Yinon, Jerusalem: Aluma, 2017. Bilski and Jacobs-Yinon cocurated the exhibition "Mamzerim: Labeled and Erased" at the 2017 Jerusalem Biennale.
12. From the artist's Facebook page.
13. Data on Domestic Violence and Violence Against Women, Knesset Research and Information Center, November 21, 2021: https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/309de8d4-68ef-eb11-8114-00155d0aee38/2_309de8d4-68ef-eb11-8114-00155d0aee38_11_18271.pdf [Hebrew]

to be a safe spot to rest one's feet, a surface to protect yourself from the outside, the feet on Golan's tiles form an ornament which speaks to a desire to take flight and leave the home, even though the woman is permanently affixed to it. Above these floor tiles one can see the kitchen tiles in Anat Rozenson Ben-Hur's painting "Lioness" (2020), which was created for the exhibition "Post Roar – 100 Years to the Battle of Tel Hai". Rozenson Ben-Hur wanted to try and replace the familiar figure of the roaring lion with a feminine image, to see how such a switch would come across. Her intent was to create a powerful image, but she felt that unlike the confident, victorious roaring lion, the woman-lioness instead contains a myriad of complexities, challenges, worries and frustrations. In the finished painting, she felt, the roaring woman expresses something completely different – distress and hysteria, loss of control and desperation, raising questions about the perceptive difference between feminine and masculine depictions of power.

The exhibition's theme becomes even more pronounced with the works by Moran Asraf, Hala A'kishkek and Sarah Shehda, who bravely touch on the issues of sexual assault and the murder of women by their partner or family member. The video artwork "Color Red" (2020) by Moran Asraf, which was presented as a performance piece at the exhibition's opening event, tells the story of the many women for whom the domestic sphere became, during COVID, a tense, threatening space. Wearing her mother's dressing gown which wraps her pregnant belly, artist Moran Asraf cuts and grates beets which slowly stain the white sheet covering the floor. The performance, which begins with a mundane feminine task – the carving of beets in the kitchen – quickly turns into a display of violence and rage. The spraying juices of the beets drop and flow down the artist's body, highlighting the women who work tirelessly, cooking and chopping and being chopped themselves through a never-ending act that cannot remain silent. Having seen and experienced domestic violence as a child, Asraf's work is part of her struggle to end violence against women. Domestic violence, and especially sexual violence, is the central theme of Hala A'kishkek works, two of which – "Assault" (2018) and "179" (2020) are presented side by side as a single installation. "Assault" is made up of large-scale sponge mattresses painted in a mixed-media technique that combines red pigment and construction materials. Created as A'kishkek's thesis project at Shenkar College, it was based on two years of research during which she spoke with dozens of women, both Jewish and Arab, who have

experienced sexual assault and rape in the family. With time, the red pigment only grows redder and continues to spread across the mattresses as a trailing memory that will not fade. A'kishkek says that every few interviews, she would go and take out her rage and frustration on the mattresses, a kind of "action painting" that helped her process the emotional turmoil of these difficult conversations. Two years later, she continued her work with the texts from these interviews, collecting quotes in the interviewees' own languages – Arabic and Hebrew – and weaving them together into a mural titled "179". Through the flow of words, which together form a tidal wave of terror, pain and violence, combined with the enormous size of the work, she wishes to unnerve and shake the audience and perhaps lead to change.

26 women were murdered in 2020, while 23 were murdered in 2021, as of November 8th. According to the Israel Police's annual statistics, 20,326 cases of partner abuse were opened in 2020 – an increase of over 300 percent. In 87 percent of these cases, the victim was a woman. The series "Sound of Silence" (2021) shows a self portrait of artist Sarah Shehda seated on a chair, her face hidden behind a plate. In each photograph in the series, Shehda has added to the plate the eyes of one of the women murdered in Israel during 2021. These women are Arabs and Jews, from all over the country. This is a story of violence and fear, as well as a criticism of the welfare services, the institutions and women's welfare organizations. Shehda, a native of the Bedouin village Arara, tells that Bedouin women who suffer from domestic violence are afraid to approach the official institutions. Womens' shelters are a problematic solution, she says, as those who enter a shelter can never come home again and end up living penniless on the street. The eyes of the murdered women pierce us with their gaze, while they remain mouthless, unable to sound their voice or cry out. Another work by Shehda, which was first exhibited at the PHOTO IS:RAEL International Photography Festival and travelled to Rahat in August 2021, depicts the artist again – this time wearing headphones whose cable runs into her mouth. She cannot see or hear what anyone around her says, choosing instead to listen only to herself. This is the message which Shehda wishes to convey to her audience, especially the female ones – a message of women's power and self-assurance, which she practices as well as preaches.

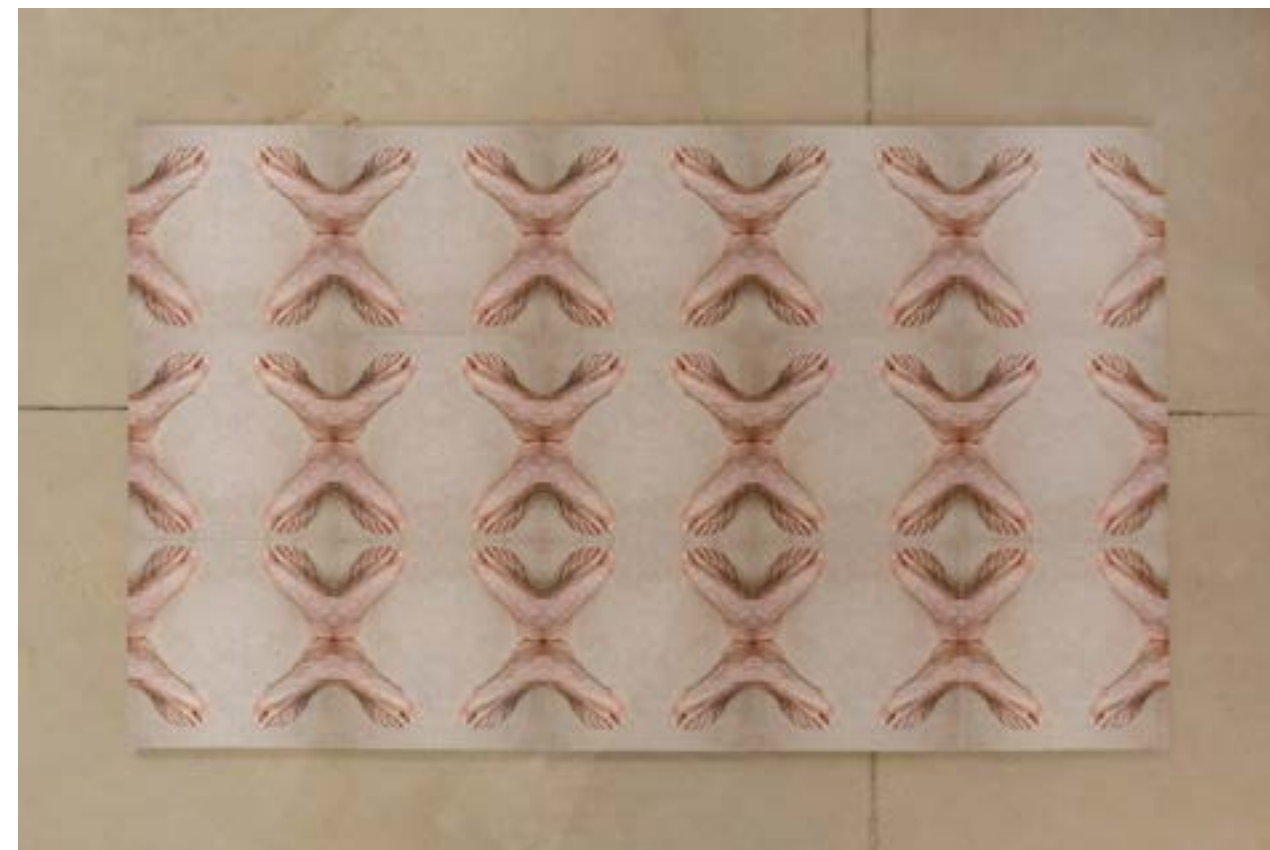
**

serves as a symbol for the safety of the home. Golan's sculpted Mezuzot were created during Passover 2020, when there was a lockdown and the home was a guarded, secure space from the pandemic. Her two Mezuzot are imprinted with letters: One shows the Hebrew words for soul, spirit, and essence inside a giant test tube affixed to the back of the Mezuza. The artist's handprint appears in both Mezuzot, representing the letter ψ which stands for the name of God Shadai as well as for the acronym "Guardian of Israel's Doors." Is the house only there for protection, or does it sometimes contain and limit us?

*

The exhibition's inner space presents a number of intimate works which speak to traditionally-female domestic spaces: The kitchen in Anat Rozenson Ben-Hur's painting or the bedroom in Andi Arnovitz' works, in which worries and secrets attempt to take flight but are unable to get off the ground. Arnovitz touches on women's concerns in the work "Wearing our Worries" (2011), which may also be called "The Dress of the Jewish Mother". At first glance, the dress appears to be a regular dotted nightgown, but a closer look reveals hundreds of embroidered pink "blisters" of worry, ranging from mundane worries such as lice or taxes, to fantastical worries such as bears and atomic bombs. While some express inherently feminine worries such as infertility or pregnancy, others touch on wide-reaching concerns like the interest rate or immigration. The dress serves as a metaphor for the worries women carry with them relentlessly wherever they go, as well as pointing to the ways in which the burden women carry is hidden behind the aesthetic. Dresses are a common motif in Arnovitz' works, which often touch on issues of gender and use embroidered, sewn or unravelled threads. Her installation "Secrets" (2018) references the traditionally feminine vanity table upon which women lay their cosmetics and jewelry boxes; except Arnovitz's vanity instead holds dozens of bottles and jars in varying sizes, labeled in illegible writing and wrapped in a way that offers no clue as to their – secret – contents. Both works' soft colors and minute, hand-crafted details conform to female stereotypes and the behavior that's expected of them.

Nechama Golan's floor installation "Tiles" (2022) includes a grid of photographs which together form the floor of a domestic room. The tiles are adorned with photos of a woman's bare feet. Connected digitally, they are reminiscent of a disturbing pair of wings. Though tiles are meant

נחמה גולן, בלטות, 2022, מיצב צילום מטופל בטכניקה מעורבת, 175x105 ס"מ
Nechama Golan, Tiles, 2022, Mixed-media photographic installation, 105x175 cm

*Each has its own story: Where it was printed, who gifted it, and of course its content and essence. Having become a surface for drawing, they did not return to the shelf. Slowly, sometimes for 12 hours at a time, I sat and drew on each book cover until it was completely filled by the angelic-devilish expression of my "Orch-ideas". After that, I sealed them with a dated and numbered signature, and noted the number of new cases, of the sick, of the dead."*¹²

The installation "CORONA COUNT/Orch-ideas" features nine of her religious books placed on note stands with their drawn covers facing outwards. In her own handwriting she has added the daily number of dead and ill, alongside the date. The installation's sounds include the beating of a human heart, the beating heart of a fetus as captured on an ultrasound machine, and the artist's own voice as she sings a funeral prayer. In this way she expresses a desire to come together, for mutual strength and the communal power of prayer in light of the restrictions and the fear of this crisis, which precluded proximity – a decree we all learned was incredibly difficult to follow. Alongside Freilich's work is Nehcama Golan's installation "Hidden from View", which is made up of five works from a series of the same name. The series began in 2018, when Golan came into possession of documents printed in braille. She then used the braille-printed papers as a base for a mixed-media depiction of fragmented women's faces. The use of braille highlights the link between sight, touch and recognition, and diverts attention to women whose suffering and plight remains invisible.

Over half the works in the exhibition were created over the past two years, after the start of the pandemic and as a direct response to the times and the artists' view of them. During lockdown, many artists created works which are only now being displayed, a year or two after their creation, once restrictions were lifted and exhibition spaces have reopened. Nechama Golan's work during the lockdown included sculpted Mezuzot, which are displayed on either side of the entrance to the inner space of the exhibition. Mezuzot are first mentioned in Exodus in reference to the tenth plague of Egypt, the killing of the firstborns. In order to differentiate between Hebrew and Egyptian households, the Hebrews were tasked with painting their doorway – including the two Mezuzot on either side of the door – with the blood of an animal (Exodus, 12, 7). In the original story, the word refers to the doorpost, unlike the modern-day religious artifact which is installed on the right side of the doorway and

נחמה גולן, מזוזה, 2020, טכניקה מעורבת, 205x4 ס"מ (ימין), 205x9 ס"מ (שמאל)
Nechama Golan, Mezuzah, 2020, Mixed media, 205x4 cm (left), 205x9 cm (right)

a child out of the Mamzerim records, from which one cannot be removed, the child's birth certificate and all other official records will list their father as the mother's husband at the time of conception, regardless of who their biological father really is. This is a deeply problematic solution, which may lead to situations in which a child ends up fatherless and the mother is forced to raise them alone with no aid or financial support. "Mamzerim: Labeled and Erased" is an activist-political journey to the stories of children, men and women whom men have punished in the name of God, which highlights the issues caused by the close relationship between religion and state in Israel.

Orit Freilich, an interdisciplinary artist, fashion designer and senior lecturer at Shenkar College of Engineering, Design and Art, was raised in a Haredi home, and likewise does not allow herself to be silenced. By singing the prayer "El Malei Rachamim", a recording of which sounds throughout the exhibition, and drawing over the covers of religious books ("Sifrei Kodesh") from her home library, Freilich transcends the boundaries between the masculine and feminine, and between what strict halachic law deems permissible and forbidden. She began working on the series "CORONA COUNT" during the first lockdown. As the number of cases continued to rise, fear of the unknown grew and we all retreated to our homes and safeguarded against those closest to us. While we were ensconced in our homes, away from the spring outside, Freilich saw the many orchids in her house begin to bloom. She named them "Orch-ideas", after the many differing viewpoints held by those who gave them to her. Freilich describes her creative process:

"More and more buds began to open and straighten, their clusters dangling forth in sharp colors. Behind them stood the library of religious books. The act of sheltering at home, combined with lessons taught through Zoom before a uniform and depressing set of black squares, stood in stark contrast to the colorful flowers' burst of vitality. The monotonous data sets about an unfamiliar disease called for relief and interpretation, a prayer that could clarify everything we did not understand. I thought about the hidden and the secret. Turning to the secrets of the holy books, holding pastels and colored markers, I sat in congress with my God. At first I did so in my sketchbook, but as space ran out and the books called to me: "We want you", I began to pick up one book after another... Most of the books were gifts for my husband Ronny's Bar Mitzvah.

Nurit Jacobs Yinon. Mamzerim: Labeled & Erased, 2017.
Video installation including:
Mamzerim: Labeled and Erased, Video, 7 mins
The Law, Reproduction of Two Knesset Bills
The Assembly of the Lord, Video, 7 mins

נורית יעקבס-ינון, ממוזרים: סימון ומחיקה, 2017.
מיצב וידאו הכולל:
ממוזרים: סימון ומחיקה, וידאו, 7 דקות
החוק, שעתוק של שני חוקי כנסת
קהל השם, וידאו, 7 דקות

Daphni Leef's call to take to the streets and demonstrate echoes Lesley Sachs' call for freedom and a voice for Israeli women, both in the religious world and in the army. While the women in Mendes-Flohr's paintings are her inspiring role-models, Sachs paints herself, her friends and the things around her, depicting a gender struggle that's close to her heart – that of the Women of the Wall. Sachs, a feminist activist who has led many struggles for gender equality and religious freedom and has previously served as the CEO of both the Israel Women's Network and the Israel Religious Action Center, depict in her realistic paintings her experiences as an activist and the executive director of the Women of the Wall. Her painting "Under Arrest" (2020) draws a link between her arrest for donning a Tallit at the Western Wall and the arrests of women suffragists during the 19th and early 20th centuries. Sachs was arrested four times for donning a Tallit at the Western Wall. During her fourth arrest, she was brought before Justice Moshe Sobel, whose precedential ruling decreed the Women of the Wall's prayer to be legal.⁴ There have been no more arrests for donning a Tallit since.

The suffragists who fought for women's right to vote in England and the United States are also referenced in the work by Nurit Jacobs-Yinon and Yair Medina, "Street Signs, Hebrew Suffragists" (2019), which celebrates the women who secured Israeli women's suffrage as early as 1926. Despite this landmark achievement, these women's role in history has been forgotten. The "Union of Hebrew Women for Equal Rights in Erez Israel", founded in 1919, fought for women's right to vote and participate in public life. Their motto was "One code, one law for both men and women". Their struggle was a response to the stance taken by the religious leaders of the Old Yishuv, who opposed women's involvement in politics. Such was the belief of Rabbi Kook, who in 1919 decreed that the women of the Yishuv should not be allowed to vote. The Hebrew suffragists' struggle succeeded in 1926, when women were granted the right to vote and run for public office. The work was first shown in the exhibition "Hebrew Suffragists: 100 Years", which Jacobs-Yinon curated together with Emily D. Bilski at the Begin Heritage Center in Jerusalem in 2019, as part of the Jerusalem Biennale.⁵ Her research was based on the book by Prof. Margalit Shiloh.⁶ The work itself is based on a photograph from the 1930s which depicts 11 women, the founders and members of the "Union of Hebrew Women for Equal Rights in Erez Israel", apparently seated in the women's section of a synagogue: Sarah Azaryahu (1873– 1962), Dr. Rosa Welt-Straus, Fania Metman-Cohen, Hasya Sukenik-Feinsod,

Dr. Hannah Berachyahu, Zipporah Klausner, Adah Twersky, Adah Geller, Rahel Golomb, Nehamah Pukhachewsky and Masha Skivin. Jacobs-Yinon and Medina offer an alternative history to the one which erased these women's names, seeking instead to bring their achievements to light. The work extended beyond the gallery and the art field when Jacobs-Yinon sent the women's names to the street naming committees in Jerusalem, Tel Aviv and Haifa. The sign above the installation "Women's Struggle Blvd.", which is dated 1917–present day, calls for rectification and expresses our responsibility for seeing it done.⁷ Other women are equally absent from the public sphere in Israel, as most cities and towns in the country commemorate 5–15 times more men than women through their street names.⁸ As of 2021, only 53 streets in Haifa are named after women, while 1,400 streets are named after men;⁹ in Tel Aviv there are 61 streets named after women and 878 streets named after men, while in Jerusalem the ratio is 72 to 1,035.¹⁰ Projects such as "Her Street" and "Gender Fairness in Street Names" are working to raise awareness of this discrimination and amend the situation, based on the belief that the commemoration of the deeds and names of historical women could inspire girls and women and reduce gender inequality in society.

*

Some of the artists participating in **Her Voice Calls** are religious women who refuse to accept the inequality between men and women in Judaism. Through artistic action, they raise their heads and call for injustices to be righted. This is the effort made by Jacobs-Yinon's second project in the exhibition, "Mamzerim: Labeled and Erased" (2017), which includes a video installation and a book.¹¹ In Jewish culture, one's family is one's home; when a couple gets married, it is said that they "are building a home in Israel". However, halachic rule does not afford women the same status as men within their shared home, and they must adhere to harsher rules and restrictions in cases such as adultery or divorce. The State of Israel has adopted some of these rules, and the law in Israel today discriminates against women so that many end up as Agunot and are denied a divorce. Less well-known is the registration and tracking of children whose father is not their married mother's husband. These children are deemed "Mamzerim", and are prohibited from marriage. They are thus denied a basic civic right, one which was established in Israel's Declaration of Independence. In order to keep

work fell to the women of the family, who were forced to abandon their work in favor of caring for their children and the household.³ The lack of separation between work and home led to a reduction in leisure time and nowadays, two years after the pandemic started, many feel a tension between home as a protective place and between a desire to breakout of it.

The exhibition **Her Voice Calls** examines the role of women within the domestic sphere along with the desire to undermine its boundaries, breach conventions and break free. The exhibition's axis shifts between the interior of the home and the act of leaving it behind, whether physically or metaphorically, as a set of social conventions and religious and state edicts. The works in the exhibition are a platform for expression and self-determination for the exhibiting artists – a tool for shining a light on the gender inequality that exists in different sectors of our society. Through their work, the artists challenge the existing situation, seek to raise awareness and promote the discussion of issues that are not getting enough media attention, and celebrate inspiring women that have left the domestic sphere in order to fight for change.

*

Inbal Mendes-Flohr's painting "Daphni" (2014) shines a light on Daphni Leef, the leader of the housing demonstrations which in 2011 brought thousands to step out of their homes and protest social conditions. The painting is based on a journalistic photo which depicts the demonstration in which police officers broke Leef's arm. Mendes-Flohr painted "Daphni" on a wooden bed, highlighting the difference between the stable, permanent domestic bed and the tent in which Daphni and her friends slept during the months-long protests. The scene's composition also alludes to the mythological story of Daphne, who escapes rape by becoming a laurel tree; Rather than meeting a dreadful fate in which she is a captive in her enemy's bed, she blooms. Many of Mendes-Flohr's paintings depict strong women such as social activist Vicki Knafo, members of the feminist group FEMEN or Yazidi women fighters – women who had taken it upon themselves to lead the struggle and fight back. To her, this is a coping mechanism, a therapeutic tool and her own personal protest following her escape from a violent relationship.

לזלי זקס, ספר התורה בידנו, 2018, שמן על בד, 70x50 ס"מ
Lesley Sachs, We Have the Torah Scroll, 2018, Oil on canvas, 70x50 cm

HER VOICE CALLS

Ya'ara Raz Haklai

Throughout the history of Western and Jewish cultures, the domestic sphere has been a feminine one. Women were confined to it as early as ancient Greece, as Athenian historian and philosopher Xenophon shows in his *Oeconomicus* ("The Economist", 362 BC): "Custom [...] proclaims as beautiful those excellences of man and woman with which God gifted them at birth. Thus for a woman to bide tranquilly at home rather than roam abroad is no dishonor...".¹ The Jewish sages likewise interpreted the verse "All glorious is the princess within her chamber" (Psalm 45) to mean that "it is uncouth for a woman always to leave home". Even the laws of present-day State of Israel conflate the domestic sphere with women, so that "homemaker" is a term reserved to a non-employed married woman and is never applied to men. As the invisible labors of the home, which carry no monetary compensation, have traditionally been considered women's work, it's no wonder that even today, most of them are carried out by women despite the fact that most working-age Israeli women are either employed or self-employed.² This spatial distinction and labor division between men and women has resulted in gender inequality spanning multiple generations, and women are still underrepresented in the leadership, management and notable personalities of nearly every field – politics, sports, science and art. Gender inequality is acutely felt in patriarchal societies, where tradition demands that women remain silent. At the same time, this phenomenon isn't exclusive to these societies, and historical, religious, social and economic circumstances had tethered women to their homes all across the world.

The pandemic forced all of us to retreat inside the domestic sphere. New norms of distance learning and working from home reached most families, upending living conditions across the globe. For many, multiple lockdowns and quarantines turned the home from a refuge into a powder keg, and from a castle to a prison. Lockdowns, unemployment and mental stress led to rising cases of domestic violence, many of them directed at women. Even when the situation did not end in violence, gender inequality became ever more pronounced in many homes and families. With both partners at home during the day, one might expect that household chores would be more equally divided between them; in fact, research shows that the brunt of the

HER VOICE CALLS

Group Exhibition

January–March 2022

Curator: Ya'ara Raz Haklai

Gallery Director: Celine Izbornitsky

Catalog Design: Noa Gabay

Translation and Editing: Dorit Magidor

Photography: Amit Herman

© All rights reserved

Page 49 – Moran Asraf, Color Red, 2022, Performance, detail

מורן אסרף, צבע אדום, 2022, מיצג, פרט

Page 52 – Sarah Shehda, Sound of Silence, 2021, Modified Photography, 75X60 cm

שרה שחדה, קול השתיקה, 2021, צילום מטופל, 60x75 ס"מ

All artwork sizes are provided in centimeters, height/width

With support from the Culture Division at the Ministry of Culture and Sports

The Fine Art Division, Rehovot Municipality

The Rehovot Municipal Corporation for Culture, Sports and Recreation

HALA A'KISHEK

ANDI ARNOVITZ

MORAN ASRAF

ORIT FREILICH

NECHAMA GOLAN

NURIT JACOBS-YINON

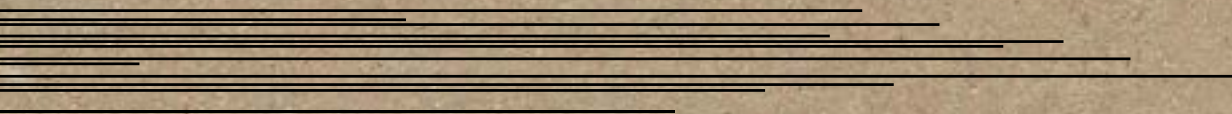
INBAL MENDES-FLOHR

LESLEY SACHS

ANAT ROZENSON BEN-HUR

SARAH SHEHDA

HER VOICE CALLS